

Aan: College Gedeputeerde Staten
Cc. Provinciale Staten, Statencommissie

Dwingeloo, 6 januari 2025

Geacht College van Gedeputeerde Staten, leden van de Statencommissie,

We waarderen het initiatief van de 19 lelietelers waaruit blijkt dat de telers tot het inzicht zijn gekomen dat er veranderingen plaats moeten vinden. Het doel, geformuleerd als reductie van 50% in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen eind 2027, geeft blijk van ambitie, maar is ons inziens nog te weinig concreet en toetsbaar.

De opgave van de Toekomstvisie 2030 gewasbescherming van de regering; “nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op producten” blijft staan.¹

Het primaire doel voor de lelieteelt in Drenthe moet zijn het wegnemen van de schadelijke effecten op omwonenden en natuur. Onduidelijk is of dit met een niet concreet gedefinieerde reductie van middelen kan worden bereikt.

De punten in de intentieverklaring zijn begrijpelijkerwijs nog niet uitgewerkt. We maken van de gelegenheid gebruik om een aantal voorstellen te doen en vragen te stellen.

Participatie

We hopen dat er lering wordt getrokken uit het proces van het Programma Duurzame Bollenteelt, waarbij organisaties van meet af aan buiten het programma zijn gehouden. Die uitsluiting heeft geleid tot de ingewikkelde constructie van de gesprekstafels onder leiding van de Commissaris van de Koning met als uitkomst de brief aan de overheden (17 maart 2023).

Suggesties voor het Brede projectplan

De belangrijkste suggesties van Meten= Weten voor de uitwerking van het brede projectplan zijn:

- Duidelijkheid over de rol van de provincie en inzet overige partijen
- Doel Drentse lelie verduidelijken, namelijk kwantificeren en toetsbaar maken
- Een nulmeting van de Ausgangssituatie waaronder de vraag welke middelen worden gebruikt
- Volledige transparantie over de te gebruiken middelen, zowel van de lelieteelten als van de wisselteelten
- Voor alle teeltactiviteiten en experimenten geldt het voorzorgbeginsel ten opzichte van mens en natuur vastgelegd in o.a. de verordening (EG) 1107/2009 en in de Habitatrichtlijn
- Prioriteit uitfasering van de meest zorgelijke middelen. Te beginnen met de vluchtige stoffen²
- Toepassen van de uitkomsten van de gesprekstafels o.l.v. mevrouw Klijnsma
- Implementatie van de uitkomsten van het Rapport Schone Sier.

De uitwerking van de suggesties vindt u in de bijlage.

Tot slot wijzen we u op de onzekere factor van de klimaatverandering, de aanbeveling van de Ecologische Autoriteit ten aanzien van de drukfactor gewasbeschermingsmiddelen en de passage in

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/04/16/toekomstvisie-gewasbescherming-2030-naar-weerbare-planten-en-teeltsystemen>

² <https://metenweten.nl/wp-content/uploads/2023/01/HANDHAVINGSVERZOEK-stoffen-in-bestrijdingsmiddelen-okt-2021.pdf>

het Coalitieakkoord Drenthe waarin gesteld wordt dat de provincie geen extra regels gaat leggen bovenop nationale en Europese wetgeving. Hieronder lichten we dat kort toe.

Klimaatverandering

De klimaatverandering is van doorslaggevend belang bij het behalen van de reductiedoelen. Zo werd nog eens benadrukt door mevrouw Peltjes bij de bijeenkomst Duurzame Bollenteelt (nov 2024). Klimaatverandering is een onvoorspelbare factor en nu al merkbaar met meer heftige buien en langere droge periodes. Ook bij het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA) is de ervaring dat het aantal normoverschrijdingen in het water door bestrijdingsmiddelen sterk wisselt van jaar tot jaar. Dit wordt onder andere toegeschreven aan wisselende weersomstandigheden. Afspoeling tijdens hevige neerslag wordt als een belangrijke emissieroute gezien naast uitspoeling en drift.³

Advies Ecologische Autoriteit

In de adviezen over de Natuurdoelanalyses van de Ecologische Autoriteit wordt verwezen naar de drukfactor bestrijdingsmiddelen. In maar liefst 9 van de 12 Drentse analyses komt deze drukfactor als te onderzoeken opgave voor.⁴

De meetonderzoeken van Meten=Weten kunnen bijdragen aan de te onderzoeken opgave door de prioriteiten aan te geven.

Coalitieakkoord Drenthe

In het coalitieakkoord 2023-2027 zijn enkele passages opgenomen die wij van toepassing achten op het initiatief Drentse Lelie:

- *Zo doen we het samen*

Het initiatief Drentse Lelie is bij uitstek een onderwerp dat “samen net hoofd wordt geboden”. Terecht zegt de coalitie dat “meer dan ooit we elkaar nodig hebben voor vooruitgang en oplossingen”.

- *We leven de landelijke en Europese wet- en regelgeving na en committeren ons aan het belang van de natuur.*

De Provincie zegt in de gezamenlijke intentieverklaring dat het College geen provinciale regels bovenop nationale en Europese wetgeving gaat stellen. Daaruit volgt dat het College wél de bestaande wetgeving zal naleven en handhaven.

De toezegging van Gedeputeerde Staten om €750.000 beschikbaar te stellen, zouden wij graag gepaard zien gaan van concrete eisen zoals die waar wij in deze brief suggesties voor doen.

We gaan graag met u in gesprek over onze suggesties.

Met vriendelijke groet,
Bestuur Meten=Weten

F. Rooijers
voorzitter

³ <https://www.drentsparlement.nl/Vergaderingen/Statencommissie/2024/10-januari/09:30/INGEKOMEN-STUKKEN/Cie100124-A19-UPDA-COMPL.pdf>

⁴ <https://stateninformatie.drentsparlement.nl/Vergaderingen/Statencommissie/2025/15-januari/09:30/INGEKOMEN-STUKKEN-BLOK-RUIMTE/Cie150125-A4-Afdoening-toezegging-Verwerking-adviezen-Ecologische-Autoriteit-COMPL.pdf>

Bijlage: suggesties voor het brede projectplan

Rol provincie en participatie inwoners

Het initiatief Drentse Lelie volgt op het programma Duurzame Bollenteelt waaraan de provincie ook zijn bijdrage heeft verleend. Een zwak punt van dat programma was de onduidelijke rol van omwonenden die al jarenlang het gebruik van pesticiden in de bollenteelt ter discussie stelden. De provincie stelt op veel plaatsen, zoals in het coalitieakkoord 2023-2027 dat de inwoners van Drenthe betrokken moeten worden bij belangrijke ontwikkelingen die hun leefomgeving aan gaan. Een mooie kans om al vanaf het begin van het initiatief Drentse Lelie ook de inwoners van Drenthe hierbij te betrekken. Meten=Weten vertegenwoordigt een grote hoeveelheid inwoners die zich zorgen maken en ziet voor zichzelf een rol bij dit initiatief. Meten=Weten is bovendien een NGO die de belangen van de natuur behartigt.

Zowel omwonenden als natuurbeschermende organisaties moeten bij het initiatief worden betrokken om draagvlak te verwerven.

Doel Drentse lelie

Het doel is om de impact van Drentse lelieteelt op het milieu en de omgeving te verlagen naar een vergelijkbaar niveau als gangbare akkerbouwgewassen aan het eind van 2027.

Dit roept een aantal vragen op:

Gaat het om het middelengebruik van de gangbare akkerbouwgewassen zoals de praktijk van 2025 is? Om welke gangbare akkergewassen gaat het? Ofwel, hoe definieer je het doel in meer detail?

Er zijn grote verschillen in het gebruik van chemische middelen in de gangbare akkergewassen.

Sommige voedselteelten zijn eveneens problematisch met het middelengebruik, zoals aardappelen. Het CBS geeft aan dat in 2020 van het totale gebruik aan gewasbeschermingsmiddelen 90 procent is toegepast in elf gewassen. Daarbij scoren aardappelen (consumptie/ poot/zetmeel), tulpen hoog.⁵ De heer Veninga geeft in een interview in het DvHn aan dat er gewerkt wordt met een wisselteelt van gladiolen, pioenrozen, suikerbieten, mais en gras.⁶ Deze wisselteelten worden ook bespoten met chemische middelen.

Meten=Weten verwacht dat het doel van Drentse Lelie concreet en toetsbaar wordt geformuleerd alvorens subsidie van de provincie verstrekt wordt, zowel met betrekking tot de lelieteelt als de wisselteelten.

Een Nulmeting van de uitgangssituatie

Essentieel is vervolgens dat de uitgangssituatie concreet is omschreven en inzichtelijk wordt gemaakt. Dat betekent inzicht in het areaal, aantal hectares, chemische middelengebruik, groen middelengebruik en resistente rassen, maar ook de weersomstandigheden waaronder de spuitactiviteiten hebben plaatsgevonden.

Volledige transparantie over de te gebruiken middelen, zowel van de lelieteelten als van de wisselteelten

Om daadwerkelijk vooruitgang te boeken is transparantie noodzakelijk. Dit betekent dat alle data ook voor de provincie en de inwoners van Drenthe beschikbaar zijn. Alleen op die wijze kan getoetst worden of het (concrete en toetsbare) doel gerealiseerd wordt en daarmee de zorgen van veel inwoners van Drenthe worden weggenomen.

⁵ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl000608-gebruik-van-gewasbeschermingsmiddelen-in-de-landbouw-per-gewas-2012-2016-2020>

⁶ <https://dvh.n.nl/drenthe/midden-drenthe/Teler-leliebollen-wil-af-van-polarisatie-29309683.html>

Natuurtoets en voorzorgbeginsel

Er zijn gerechtelijke uitspraken geweest waarbij provincies verplicht zijn om maatregelen te treffen om de natuur te beschermen of minstens een natuurtoets uit te voeren. De laatste uitspraak dateert van 22 oktober 2024.⁷ In de intentieverklaring staat dat de lelietelers hun teeltstrategie afstemmen op de nabije omgeving. Dat betekent dat de initiatiefnemers rekening moeten houden met een vergunningsplicht bij natuurgebieden. Het is belangrijk om bij de keuze van de middelen alle verspreidingsmechanismen van middelen mee te nemen.

Een ander belangrijk punt is de ligging t.o.v. woningen en andere kwetsbare locaties zoals scholen. De uitspraken van rechtbanken in een aantal civiele procedures spreken voor zich.

Zowel de Verordening (EG)1107/2009 als de Habitatrictlijn eisen dat het voorzorgbeginsel wordt gehanteerd. In de Verordening volgt het voorzorgbeginsel dat bestrijdingsmiddelen geen schadelijke effecten, ook geen uitgestelde effecten, mogen hebben op mens, dier en milieu. In de Habitatrictlijn volgt het voorzorgbeginsel uit het vereiste dat wetenschappelijk moet worden aangetoond dat er geen significante effecten kunnen plaatsvinden. Praktisch betekent dit een nul-waarde voor de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in Natura 2000-gebieden.

Prioriteit uitfasering van de meest zorgelijke stoffen

Uit de metingen van Meten=Weten is duidelijk geworden dat er tientallen stoffen zijn die op (grote) afstand van de akker waar ze gespoten zijn, worden aangetroffen. De eerste prioriteit zou moeten zijn om alleen die middelen toe te staan die aantoonbaar op hun plek blijven. Als dat gerealiseerd is kunnen we de volgende stap zetten, hoe worden de middelen toegepast en welke consequenties zijn daaraan verbonden.

Uitkomsten gesprektafels o.l.v. mevrouw Klijnsma

In de brief van 17 maart 2023 van mevrouw Klijnsma aan de overheden stond een aantal aanbevelingen waarvan we er één uitlichten, omdat die aansluit bij de intentieverklaring. *“Verken de mogelijkheid om de ruimtelijke aspecten van bollenteelt als onderdeel van een landbouwvisie (zoning intensieve landbouw) mee te nemen en te verankeren in de provinciale uitwerking van het NPLG.”*

Nu de NPLG is gesneuveld en de opvolger DPLG een sterk uitgekleden versie is, blijft de vraag hoe de provincie invulling geeft aan dit onderdeel.⁸ In de Koersnotitie Landbouw zien we op dit punt geen concrete voornemens. De visie op de bollenteelt komt er kort samengevat op neer dat de provincie Drenthe een afwachtende houding aanneemt.⁹

Implementatie van de uitkomsten van het Rapport Schone Sier¹⁰

In Drenthe is op vier plaatsen door Meten=Weten gemeten met luchtfilters en eikenblad.

De uitkomsten van de metingen zijn net als bij de vorige metingen verontrustend.

Van de 65 geëvalueerde bestrijdingsmiddelen is 26% neurotoxisch of mogelijk neurotoxisch, 77% heeft (mogelijk) effecten op ontwikkeling en/of reproductie, 31% heeft (mogelijk) hormoonverstorende eigenschappen en 42% is (mogelijk) carcinogeen. Dat geldt zowel voor dier als mens.

Alle aangetroffen middelen hebben (mogelijk) toxische eigenschappen voor mensen. Ook het veelgeroemde middel, minerale olie, is niet risicovrij.

⁷ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBNNE:2024:4141>

⁸ <https://www.drentsparlement.nl/Vergaderingen/Statencommissie/2024/16-oktober/09:30/INGEKOMEN-STUKKEN-BLOK-RUIIMTE/Cie161024-A11-Vervolgproces-DPLG.pdf>

⁹ <https://stateninformatie.drentsparlement.nl/Vergaderingen/Statencommissie/2025/15-januari/09:30/LANDBOUWKOERS-STATENSTUK-2025-2/PS120225-Cie150125-2025-2-Bijlage-Landbouwkoers.pdf>

¹⁰ <https://metenweten.nl/wp-content/uploads/2024/08/Verslag-Onderzoeksproject-Schone-Sier-Online.pdf>